

LUYỆN TẬP VẬN DỤNG KẾT HỢP CÁC THAO TÁC LẬP LUẬN

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Hiểu vai trò của các thao tác lập luận và tác dụng của việc kết hợp các thao tác ấy trong bài văn nghị luận.

– Biết vận dụng kết hợp một số thao tác lập luận trong làm văn nghị luận.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

a) Thao tác lập luận có vai trò rất quan trọng đối với văn nghị luận. Có thể nói, không có lập luận thì không có nghị luận, không biết vận dụng thao tác lập luận cũng không làm được văn nghị luận. Do đó, việc nhận ra thao tác lập luận trong các

đoạn văn nghị luận là rất cần thiết. GV có thể yêu cầu HS sưu tầm các đoạn văn nghị luận có lập luận hay, tập hợp lại, sắp xếp theo loại để tham khảo chung và làm tài liệu giảng dạy cho GV.

b) Tuy nhiên, học cách vận dụng kết hợp các thao tác lập luận tốt nhất là viết các đoạn văn. GV có thể sưu tầm các đoạn nghị luận hay, chọn lấy các lí lẽ hay, bỏ bớt phần suy luận, yêu cầu HS phát huy suy luận, bổ sung cho thành đoạn văn hoàn chỉnh.

2. Về phương pháp

Đây là bài luyện tập, GV tổ chức cho HS được tham gia luyện tập càng nhiều càng tốt.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

Hoạt động 1. Tìm luận điểm và các thao tác lập luận được sử dụng trong văn bản đã cho : *Hạnh phúc và tiền bạc*.

Về hoạt động này, GV nên hướng dẫn HS đọc trước ở nhà, đến lớp sẽ thuận lợi hơn.

1. Tìm luận điểm

– Luận điểm 1 nằm ở đoạn 1 : "Các nghiên cứu trong nhiều năm qua chỉ ra rằng người có tiền bạc dồi dào hơn chỉ hạnh phúc hơn rất ít so với người có thu nhập thấp, thậm chí chưa hẳn đã hạnh phúc hơn". Tiền không mang lại hạnh phúc đáng kể.

– Luận điểm 2 nằm ở đoạn 5 : ý tưởng tiền bạc không mua được hạnh phúc không mới, mọi người đều biết.

– Luận điểm 3 nằm ở đoạn cuối sau câu hỏi : Vậy vì sao ta vẫn cần tiền, cần tăng thu nhập ? Câu trả lời là : "Chúng ta phải làm việc để kiếm ăn, tìm bạn đời và nuôi dạy con. Tích lũy tiền đến một mức nào đó để mang lại một sự bảo đảm cho những thời kì khó khăn".

Tóm lại : Tiền không mua được hạnh phúc, không mang lại hạnh phúc đáng kể, song chúng ta cần có tiền để đảm bảo cuộc sống, và kiếm tiền để tự khẳng định mức độ thành công của mình.

2. Tìm thao tác nghị luận

Thao tác nghị luận chủ yếu là :

– Nêu câu hỏi so sánh hơn, thua (câu 1, đoạn 1).

– Thao tác so sánh : người dân nước giàu dường như không hạnh phúc hơn người dân nước nghèo.

+ Tiếp tục vận dụng thao tác so sánh : Tăng thu nhập không làm thay đổi đáng kể hạnh phúc của con người ; so sánh thu nhập bình quân đầu người ở các nước và hạnh phúc của người dân ở các nước ấy.

+ Một giáo sư Mỹ đưa ra nhận định : có ít sự tương quan giữa thu nhập và hạnh phúc ; đồng thời người có thu nhập cao thường có cảm xúc tiêu cực và stress.

Luận điểm 2 được chứng minh với ba dẫn chứng.

Luận điểm 3 được dẫn ra với một câu hỏi và được giải thích với một vài suy luận.

3. GV giúp HS rút ra nhận xét : luận điểm và thao tác nghị luận luôn đi đôi với nhau như hình với bóng. Đây là một bài báo đơn giản, thao tác lập luận chủ yếu là so sánh, tìm mâu thuẫn và suy luận.

Hoạt động 2. Tìm luận điểm và thao tác lập luận trong bài *Triết lí nhân nghĩa của Nguyễn Đình Chiểu*.

1. Tìm luận điểm

GV cho HS đọc và phát hiện luận điểm.

– Luận điểm cơ bản : "Nhân nghĩa của Nguyễn Đình Chiểu [...] khác xa nhân nghĩa của hầu hết nhà nho đương thời và trước đó" (đoạn 3).

– Luận điểm trên được cụ thể hoá sau khi phân tích *Truyện Lục Vân Tiên*. Đó là nhân nghĩa có ý thức, có suy nghĩ, mà không tính toán thiệt hơn. Chính vì vậy mà nó cao quý. Càng cao quý vì đó là nhân nghĩa của những người dân thường, và nhân nghĩa với những thường dân.

– Luận điểm được nâng cao : chưa có ai chủ trương một thứ nhân nghĩa tiến bộ và nhất quán như nhà thơ mù đất Lục tỉnh.

2. Tìm thao tác lập luận

– Mở đầu, tác giả nêu vấn đề, tiếp theo tự nêu ý kiến phản bác rồi phản bác sự phản bác đó.

– Phân tích một số hình tượng nhân vật trong *Truyện Lục Vân Tiên* để chứng minh. Từ đó, cụ thể hoá luận điểm cơ bản. Sau đó nêu thêm dẫn chứng và nâng cao luận điểm.

3. GV cũng cho HS thấy luận điểm và thao tác nghị luận kết hợp với nhau như hình với bóng.

Hoạt động 3. Viết đoạn văn nghị luận theo một ý (lưu ý) cho trước.

1. Ra đề cho HS tập viết tại lớp

Lưu ý : Ở đây có ba ý để HS chọn. GV có thể giải thích sơ lược để HS tự trao đổi, tùy thời gian cho phép.

a) "Yêu là tên gọi khác của sự hiểu nhau". Như vậy có thể hiểu yêu chính là sự hiểu nhau. Điều này có vẻ hơi lạ, bởi hiểu nhau đâu phải là yêu nhau ! Nhưng nghĩ kĩ, chữ yêu đây là không phải nói riêng về tình yêu nam nữ, mà là tình yêu nói chung giữa người với người, như yêu trong tình bạn, yêu những người ruột thịt, yêu những người cùng chí hướng, yêu người có tài năng.

b) Người sống ở đời không thể thiếu bạn.

c) Tình cảm ruột thịt giữa cha mẹ và con cái là thứ tình cảm chân thành, thiêng liêng nhất.

2. HS tự do lựa chọn viết một đoạn văn ngắn độ 10 – 15 dòng, yêu cầu có sự kết hợp các thao tác lập luận.

3. GV gọi một số HS đọc và bình trước lớp về ý và về cách vận dụng kết hợp thao tác lập luận.